

L'Aljub

Número 4

març de 1996

Primer Aniversari de "L'Aljub"

Amb la publicació del butlletí número 4 (març de 1996), "L'Aljub" complix una any d'activitat en l'àmbit cultural de Xilxes. Quan al febrer de 1995 naixia l'Associació Cultural "RÀFOL" amb la doble finalitat de fomentar i difondre l'ús del valencià i, al mateix temps, de conèixer i recuperar el nostre patrimoni cultural, ens vàrem plantejar la necessitat d'editar una revista o un butlletí que aplegara fàcilment als nostres veïns i que donara a conèixer el nostre treball. D'aquelles primeres reunions va sorgir "L'Aljub", un butlletí

íntegrament escrit en valencià i amb una temàtica molt concreta, circumscrita a la localitat de Xilxes i a la seua comarca. Des d'aleshores, l'equip de redacció ha treballat dur recollint i elaborant informació per aplegar puntualment a la cita que, trimestralment, té amb els seus lectors. Uns lectors que aprenen a estimar el seu poble, somriuen amb les *Històries del Camí Ràfol* i, al mateix temps, lligen en valencià.

Esperem que continue l'acceptació que fins ara ha tingut i que aquest butlletí pugua seguir recollint, com un aljub, l'aigua de la nostra cultura per a poder-la distribuir periòdicament entre tots els xilxers i xilxeres.

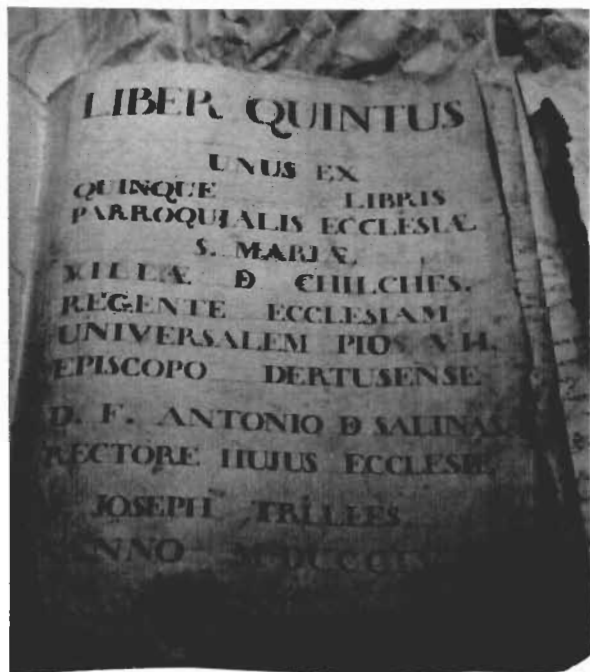
Feliç aniversari i... per a molts anys.

(Redacció de "L'Aljub")

S U M A R I

En aquest número:

- * *Primer aniversari de "L'Aljub"*.
- * *Comentari: "Xilxes a través dels llibres"*.
- * *Per què Xilxes amb "x"? (i II)*.
- * *Apunts sobre l'església de l'Assumpció (Xilxes)*.
- * *L'actual mapa polític*.
- * *Oficialitzem el nom del nostre poble (el topònim Xilxes)*.
- * *L'Administració tributària contra el principi de presumpció d'innocència*.
- * *Humor: Les històries del Camí "Ràfol"*.

Pàgina inicial del Registre de Batejos de l'any 1804 (Arxiu Parroquial de l'Assumpció de Xilxes)

EXPOSICIÓ BIBLIOGRÀFICA I DOCUMENTAL SOBRE XILXES

Els dies 25 i 26 de desembre passat va tindre lloc a una sala de l'antiga Cambra Agrària de Xilxes l'exposició "XILXES A TRAVÉS DELS LLIBRES". Aquesta exposició va recollir documentació diversa (llibres, revistes, retalls de diaris i fotografies) sobre el nostre poble. Entre tots els elements exposats van destacar una reproducció del Mercuri trobat a l'Alter l'any 1966, propietat del Museu Arqueològic de Borriana, i dos llibres sacramentals procedents de la parròquia de l'Assumpció de Xilxes (un índex de 1896 i un registre de batejos iniciat l'any 1804 i al qual correspon la il·lustració que presentem). Encara que l'afluència de públic no va ser massiva (sols una cinquantena de persones la van visitar), l'exposició va ser un èxit, tant per la seua organització com per la seua difusió a través dels mitjans de comunicació.

PER QUÈ XILXES AMB "X"? (i II)

Seguint la recerca encetada amb la publicació, ara fa un any, del primer número de "L'Aljub", us presentem un altre document on apareix la forma XILXES (amb "X") quan es refereix al nostre poble. Es tracta d'una escriptura de pagament redactada en llatí pel notari Lluís Masquefa el 6 de març de 1459 a la ciutat de València, i que actualment es conserva a l'Arxiu de Protocols del Patriarca (València) sota la signatura 22.196/any 1459.

Aquest document ens parla de com Antoni Balaguer, llaurador de València, reconeix deure 33 lliures a Angelina, dona en primeres noces de Bernat Domingo -llaurador de Xilxes-, en concepte de compra d'unes terres. D'aquest escrit volem destacar el següent tros on apareix la referència al nostre poble: "*Angeline, uxor in primo matrimonio Bernardi Domingo, agricultoris loci de Xilxes...*" (= Angelina, dona en primeres noces de Bernat Domingo, llaurador del lloc de Xilxes).

Jordi Cebrian (A.C. "Ràfol")

APUNTS SOBRE L'ESGLÉSIA DE L'ASSUMPCIÓ (XILXES)

Entre els escassos monuments del nostre patrimoni històrico-artístic que encara conservem destaca, per la seua majestuositat, l'església parroquial de l'Assumpció. Si parem atenció ens adonarem d'una sèrie de característiques que la diferencien d'altres esglésies de poblacions veïnes: en primer lloc les seues proporcions, enormes per a un poble que actualment té poc més de 2.000 habitants i que al llarg de la seua història ha tingut molt poca població (1), i l'existència d'una gran cúpula que esglésies com la de Moncofa o la d'Almenara, amb més població, no tenen. Per tot açò, hem volgut dedicar-li un espai en el nostre butlletí per intentar esbrinar alguns aspectes que ens ajuden a comprendre millor la seua fisonomia actual.

* Fons documentals per a l'estudi de l'església de l'Assumpció.

Les fonts emprades per a l'estudi dels edificis religiosos són principalment llibres de comptabilitat parroquial i, en concret, el *llibre de Fàbrica*. Allí es recullen tant els ingressos com les despeses ocasionades per les obres de construcció i reparació de l'edifici (murs, voltes, façana, capelles, cor, ...) així com altres documents referits a l'adquisició d'imatges, mobiliari i, fins i tot, contractes per a la realització d'ornaments litúrgics i altres obres d'art. Aquesta documentació es veu complementada (o substituïda, en cas de desaparició) per les anotacions que solen aparèixer en algunes actes dels *Registres Parroquials* o *Llibres Sacramentals* (registres de baptismes, confirmacions, matrimonis, defuncions i comunicacions) i que fan referència a l'adquisició d'un objecte de culte o a la benedicció d'una església nova. Aquest és el cas de la següent acta de defunció trobada al primer Quinque Libri de la Parròquia del Salvador del veí poble de La Llosa:

"... A 3 de juñy del año 1627 mori Masiana Ferrandes ab tots los sacraments, muller de Berthomeu Belloc, llaurador de Nulles, poblador del loch de la Llosa. (...) Y fon la primera que es soterra en la iglesia nova que es beney a 3 de juñy 1627 y a 4 de juny fon soterrada".

En el cas que aquestes fonts hagen desaparegut,

com és el cas de la nostra parròquia (2), es pot recórrer a una altra font, molt més escarida i concisa, com és la secció de Visites Pastorals dels arxius diocesans.

* Notícies sobre l'església parroquial de l'Assumpció de Xilxes.

Encara que Bernat MUNDINA done un origen romà a l'església de Xilxes (3), no tenim cap prova arqueològica o documental que ho pugua confirmar. Possiblement l'origen de l'actual església siga, com en molts altres casos, una antiga mesquita musulmana que amb la conquesta de Jaume I (1238) va ser cristianitzada sota l'advocació de Santa Maria. De tota manera, les primeres referències documentals sobre l'existència de la nostra església no apareixen fins al segle XIV. Concretament es tracta d'una clàusula del testament de Gilabert de Centelles, en aquell moment senyor de Xilxes, donat a València el 14 de novembre de 1365:

"Item. Leixam y manam esser donats a la obra y luminaria de madona santa Maria del lloch nostre de Xilxes docents sous..." (4)

Aquesta referència ens demostra que en aquelles dades ja hi havia edificada una església al nostre poble i que estava sota la mateixa advocació que hui en dia.

Del segle XV no tenim cap notícia, però sembla que la nostra parròquia anava progressant. Prova d'aquest progrés són les peces d'orfebreria d'aquesta època que es conservaven fins fa poc en l'església de Xilxes (una creu processional gòtica i una vera-creu).

Durant el segle XVI, Xilxes va ser actualitat pels diversos saquejos que va patir, tant pels pirates berberiscos (1518, 1527 i 1583) com pels moriscos revoltats de la Serra d'Espadà (1526). Tots aquests atacs van afectar l'església, la qual en varies ocasions va ser saquejada i incendiada. Les cròniques de l'època són testimoni d'aquests fets:

"... La vespra de Pasqua granada, any Mdxvj, vingué nova com los moros de Spatán eren venguts la nit avans a Chinchas de Almenara, y mataren quatre o cinch persones, y robaren la esglesia, y acoltellegaren los altars y imatges, axí de la Verge Maria com de Jhesus y romperen lo sacrari, e portarense lo cofrent del Corpus, ab sis o set formes consa-

Façana de l'església de l'Assumpció (Xilxes)
Principis dels anys 70.

grades, ..."

"... A xviiiij de juny, Mdxxvij, vespra del Corpus, xiiij fustes de moros de Alende vingueren en la matinada, y barrejaren y saquejaren lo loch de Chinchas, y portarense Cxxx ànimes xristianes, entre grans y chichs y donzells, emes de cccc ànimes de la Vall y Mascarell dels Baturllats, que sen passaren per quels havien fet fer xristians..." (LLIBRE D'ANTIQUITATS. Arxiu de la Catedral de València).

"... (1583) setembre saquecharen Ginges moros de la mar y cremaren l'asglesia..." (DIETARI DE JERONI SORIA).

Després dels saquejos venia la reconstrucció i, de vegades, reforma de l'església, tal com podem apreciar en algunes Visites Pastorals de finals del segle: Al 1574 se'ns parla d'obres en alguns altars i de reforma de la darrera navada de l'església, mentre que als anys noranta es produeix una reforma més forta:

"(1598)... Altare Maius, sub invocatione Assumptione Beate Marie, reliqua vero altaria seu retabula non extant aduc ex quo noviter fabricatur ecclesiam" (Altar major sota la invocació de l'Assumpció de Maria, respecte als altres altars i retaules no es mostren encara, perquè l'església és fabri-

cada recentment) (5)

A les darreries del segle XVII, dins el corrent artístic del Barroc, assistim a la construcció d'una nova església sobre el solar de l'antiga. A través de les Visites Pastorals de 1685 i 1686 podem saber que era de majors proporcions, ja que per a la seua construcció s'enderroca la casa abadia:

"...Visitavit abasiam et invenit que aquella esta derocada per a crexer la Iglesia y que despres de feta la Iglesia diguen la faran nova los Jurats..." (VISITA PASTORAL del 7 de juliol de 1685).

La susdita casa abadia no es construirà fins ben avançat el segle XVIII.

Durant el període que es construeix l'església, els actes religiosos pateixen alguns canvis, tal i com apareix a la següent nota:

"Item por quant la Yglesia Parroquial de dita Vila se esta fent nova y lo puesto ahon se diu Missa los dies plou no poden tots los Naturals de dit lloch ohir missa y que en dit lloch y ha molts pastors y queden molts sense missa los dies de precepte, supplica per ço dit Retor sia servit concedirli llicencia per a poder celebrar dos misses tots los dies de precepte. Y lo dit Sr. Visitador concedeix a dit Retor de Chilches llicencia de celebrar dos misses los dies de precepte en dita Yglesia de Chilches mentres obraran la Yglesia de dita Vila..." (VISITA PASTORAL del 7 de juliol de 1685).

A la segona meitat del segle XVIII trobem una altra remodelació de l'església. Malgrat no haver trobat les actes de les Visites Pastorals d'aquesta època, podem situar les obres entre 1760 i 1770, deceni en el qual s'adquirixen algunes obres d'art sota els auspicis d'En Carles Melcior, doctor en Teologia, fiscal de la Curia Eclesiàstica i Beneficiat de la Catedral de València. Entre elles cal destacar:

- Adquisició per a la parroquial de Xilxes del retaule de la Verge dels Desemparats de València (1763).
- Encàrrec a l'escultor valencià Josep Esteve Bonet d'un tron de núvols grans amb 5 serafins i 2 xiquets per a l'altar del Crist de la Jonquera (1766), així com una imatge d'un xiquet per a la trona (6).

Possiblement és en aquesta època quan es produeix la gran ampliació de l'església: planta en forma de creu llatina amb una cúpula (= mitja taronja) al creuer.

Al llarg del segle XIX es produeixen algunes remodelacions que tenen com a objectiu consolidar l'obra

Vista del carrer Major amb la seua peculiar forma curvada i al fons el campanar de l'església (Xilxes).

realitzada al segle anterior. Així queda reflectit als manaments de la Visita Pastoral del bisbe Vilamitjana l'any 1862:

"MANDATOS... 8º Que se recomponga la bóveda del templo en la parte que se halla maltratada por la humedad como también la cúpula que amenaza ruina, promoviendo, si es necesario, el oportuno expediente para obtener recursos del gobierno de S.M."

I també a la de 1877:

"DISPOSICIONES I MANDATOS... 4ª Que excite el celo del Ayuntamiento y pueblo para recomponer el tejado de la iglesia, nivelar el piso, y alejar todo peligro de desplome de la cúpula..."

Aquestes obres de remodelació es perllonguen fins a les primeres dècades del segle XX, on se li afegix a l'edifici novetats tecnològiques. A l'inventari de 1918 trobem la següent referència:

"...Instalación eléctrica con 4 focos pequeños y 4 peras potentes, 1 en la parte interior del cancel, otra en el púlpito, otra en la sacristía, otra en la hornacina del Sm. Cristo de la Junquera" (7)

Amb l'esclat de la guerra civil, al juliol de 1936, es produeix el saqueig de l'església amb la destrucció d'altars i imatges per part d'elements incontrolats. La utilització de l'edifici com a cotxera i magatzem, juntament amb les destrosses ocasionades pels combats (el front s'atura entre Nules i Almenara el mes de juny de 1938) va fer necessària una nova remodelació. La "Dirección General de Regiones Devastadas" va ser l'encarregada de dur a terme la reconstrucció de l'església una vegada acabada la guerra (8). La reconstrucció es va dividir en 2 fases:

- En una primera fase (1943) es va consolidar els murs, reparar les teulades i, a més, es va reconstruir la cúpula.
- En una segona fase (1945) es va enderrocar part de la volta de canó i alguns arcs de la nau central que estaven en molt mal estat. També s'encetaren els treballs de decoració interior i exterior: reposició de motllures i impostes reduint-les totes a un model (9), decoració de la cúpula, construcció i decoració del cor i l'altar Major, reconstrucció de la sagristia, pavimentació del sòl i construcció d'una trona.

Els arquitectes encarregats del projecte varen ser Julian F. Fornies i José Ramon Pons, i en la realització de les obres varen participar obrers del poble, alguns dels quals deixaren al ciment algun missatge per a la posteritat:

"J. Quesada 1944" o també "Fco. Cubells 20 años de edad / 1944 junio albañil".

L'obra acabada es va inaugurar el dijous 25 d'octubre de 1945.

Aquesta ha estat la darrera remodelació important, ja que posteriorment s'han realitzat obres menors (ampliació de capelles, obres d'automatització de campanes, lluida i pintada de la part superior del campanar,...) les quals, a excepció de la darrera -pintada en groc-, no han canviat molt la fisonomia de la nostra església parroquial.

Ací acaba el recorregut per la història de l'edifici més emblemàtic del nostre patrimoni artístic, l'església de l'Assumpció, la qual, malgrat les reformes, ha sobreviscut fins als nostres temps. No obstant això, altres edificis no han tingut tanta sort i han desaparegut per sempre; uns a causa de la deixadesa de les autoritats civils i religioses i altres per la poca sensibilitat dels seus propietaris. El re-

Vista general de l'església de l'Assumpció
(Xilxes)

sultat és el que podem veure: un nucli històric nou (quina contradicció!) amb edificis moderns i, si ens descuidem, amb avingudes amples. Cal que reflexionem un poc i que apostem més per la restauració i no tant per la destrucció. Sols d'aquesta manera podrem conservar el poc patrimoni artístic, públic i privat, que encara ens queda, perquè el puguen heretar, en les millors condicions, els nostres successors, els xilxers i xilxeres del futur.

Ferran Valls (A.C. "Ràfol")

(1) Any 1510: 172 habitants; 1646: 244 habitants; 1735: 336 habitants; 1857: 955 habitants; 1900: 870 habitants; 1950: 1.633 habitants; 1995: 2.225 habitants (FONT: Censos i padrons municipals).

(2) Per a més informació sobre l'arxiu parroquial de Xilxes podeu consultar VALLS, F.: "L'índex de Mn. Batiste Alós (1896). Aproximació a la documentació parroquial de Xilxes anterior a l'any 1936", en L'Aljub, juny de 1995 (pp. 3-5).

(3) "... este templo data del tiempo de los romanos, y durante la invasión sarracena administraba esta iglesia el pan espiritual a todos los cristianos que vivían ocultos en los pueblos circunvecinos..." (MUNDINA MILAVALLE, Bernat: Historia, geografía y estadística de la provincia de Castellón, Castelló, Imp. Hnos Rovira, 1873, p.279).

(4) A.R.V.: Manaments i emparets (1680); llibre 2, mà 17.

(5) A.C.T.: Visites Pastorals, carpeta 6, document 25.

(6) IGUAL ÚBEDA, Antonio: José Esteve Bonet. Imaginero valenciano del siglo XVIII, València, Alfons el Magnànim, 1971 (p. 31).

(7) A.D.T.: Visites Pastorals. Bisbe Rocamora, t. III (pp. 999 i ss).

(8) Arxiu General de l'Administració de l'Estat (Alcalà de Henares -MADRID-): Dirección General de Regiones Devastadas. Reconstrucción iglesia de Chilches.

(9) "... Reforma y reposición de molduras e impostas reduciendolas a un mismo modelo eligiendo el mejor y por coincidencia el que formaba la mayoría de la Iglesia, ya que por haber sido construida su decoración en dos épocas distintas presentaba dos estilos diferentes, no en su decoración complementaria que hubiera sido admisible, sino en el cornisamiento general de la composición y en los grandes capiteles de la misma.- Los extensos daños producidos en estas partes han sido un motivo más para aconsejar la reconstrucción con arreglo a uno de los modelos..."

A.G.A.E.: Dirección General de Regiones Devastadas, Proyecto de la segunda fase de la reconstrucción de la Iglesia Parroquial de Chilches (1945).

* * * * *

L’ACTUAL MAPA POLÍTIC

Després de les passades eleccions, se’ns ha presentat un mapa polític totalment nou. Una situació que feia temps que es veia vindre, però que ningú no s’esperava que fos tan transcendental per a la “governabilitat” de l’Estat, com diu Pujol.

Estem davant una situació bastant delicada, la qual no sabem com se sol.lucionarà, o quina mena d’acords poden fer els partits per a designar un nou govern.

Però no hem d’analitzar on arribarem amb aquesta situació, sinó què hem guanyat fins ara amb ella i què en podem guanyar en les properes dates. Fins ara hem guanyat un canvi d’actituds, de posicionaments, un acostament mutu, un allunyament de radicalismes incomprensibles, de tots els partits. Tots els partits han d’estar con-

tents perquè aquestes sembla, els han beneficiants, els ciutadans.

tindre la responsabilitat perden les eleccions el que desitjaven. Ara, tat, podran dedicar-se a partit que està brut i anys de govern, a retrobar d’esquerres ha de tenir líder que en el futur puga Una legislatura en una

ciat a ells i als seus vo-
* El PSOE ha deixat de de governar, i ho ha fet d’una manera digna, que era descarregats de responsabilitat d’oposició, a netejar el desgastat després de tants la ideologia que tot partit i, sobretot, a buscar un bon substituir a Felipe González.

oposició còmoda els deixa les mans lliures per a retrobar-se amb ells mateix.

* El PP desitjava uns resultats propers a la majoria absoluta, però els resultats que s’han donat el beneficiaran en contra del que pareix. Es troba amb l’oportunitat històrica en la dreta espanyola d’apropar-se a la dreta europea més centrada i més racional. Amb l’excusa de què ha de pactar pot apartar de càrrecs importants al si del partit a gent que representa l’antiga dreta espanyola, pot fer que aquesta gent més radical del partit accepten postures que l’apropen a la resta de partits. Si afronta aquest repte amb coherència, cosa que depèn del que siga capaç de fer Aznar, pot convertir-se en un centre-dreta modern i europeu, i adoptar postures racionals a autonomies com Catalunya i el País Valencià, on fins ara ha seguit una línia indecisa i incoherent.

* EU creix, però no com ells s’esperaven. Açò també els beneficiarà, ja que no decideixen, com deia el seu “eslogan” electoral. Hauran d’adoptar una postura més moderna, menys radical, acceptar la realitat del sistema capitalista europeu i intentar canviar-lo des d’una postura més pràctica i menys idealista.

* CiU sembla que és la gran guanyadora, però açò és enganyós. Abans decidia, però des d'una postura més còmoda. Ara decideix i alhora haurà de prendre part de la responsabilitat de govern si accepta algun pacte. Es debat entre la pressió de les seues bases, reàcies a pactar amb el PP, i la pressió de les forces econòmiques catalanes, que necessiten estabilitat política. Ara és l'hora de que la dreta catalana demostre el seu "seny", del que ha fet gala durant anys. Potser s'hagen trobat en una postura més difícil de la que s'esperaven, però si se'n surten, poden aconseguir molt per a les autonomies i eixir-ne reforçats. En contra del que es diu, els valencians tenim molt a guanyar si els catalans decideixen. Tot el que ells traguén per a Catalunya ens ho donaran també a València, com ha passat aquests darrers anys.

* Els altres partits (PNB, CC, BNG,...) s'han de dedicar a fer la seua política, no són decisius. Poden pactar, si ho creuen oportú, o no fer-ho, si no ho creuen convenient.

Al cap i a la fi, un mapa polític interessantíssim. Déu (Pujol ?) proveirà.

Vicent Vengut (A.C. "Ràfol")

* * * * *

OFICIALITZEM EL NOM DEL NOSTRE POBLE (El topònim XILXES)

Des de fa uns deu anys va augmentant entre nosaltres, veïns i veïnes d'aquest poble, l'ús del topònim Xilxes (sí, X-I-L-X-E-S). Només cal vore les retolacions de la majoria de vehicles agrícoles i industrials (furgonetes, cotxes,...) on davall del nom de l'empresa o treballador agrícola posa XILXES. Aquest és un fet normal, puix com a valencians estem retrobant i despertant les nostres senyes d'identitat.

A pesar de l'augment en l'ús, aquest topònim Xilxes no té una oficialitat clara des del punt de vista administratiu (cal recordar que sí que la té des del punt de vista filològic), ja que és necessari que el Ple de l'Ajuntament (amb 2/3 a favor seria suficient) es decante per aprovar la denominació exclusivament en valencià (Xilxes) o, almenys, oficialitzar la forma bilingüe Xilxes / Chilches.

Aquest fet no és descabellat, ja que hi ha nombrosos exemples de poblacions amb denominació exclusiva en valencià (cas de Betxí, Albocàsser, Atzeneta del Maestrat, Sant Joan de Moró, ...) i altres amb denominació bilingüe (cas de Castelló de la Plana - Castellón, Almassora - Almazora, entre d'altres). Per què el nostre poble no pot tenir eixa denominació Xilxes si de fet s'empra per tot arreu?. Nosaltres, l'Associació Cultural "Ràfol", ja tractarem aquest tema al número 0 del nostre butlletí, "L'Aljub", però a més, varem sol·licitar a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (I.I.F.V.) un informe sobre el topònim Xilxes. Aquest informe, que reproduïm en la següent pàgina, va ser elaborat per la catedràtica de la Universitat de València Carme Barceló Torres.

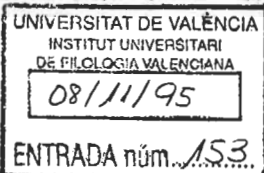
Per a finalitzar voldriem suggerir als diferents grups polítics que integren l'Ajuntament de Xilxes que es posaren d'acord i oficialitzaren d'una vegada el topònim Xilxes, ja siga exclusivament en valencià o de forma bilingüe.

Vicent Valls (A.C. "Ràfol")

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
 Departament de Filologia Catalana
 Apartat de correus 22.097
 46080 VALÈNCIA
 Telèfon 386 42 55

1

INFORME SOBRE CHILCHES / XILXES

- Formes escrites del topònim, documentades des del segle XIII fins al XIX, són:
- 1238-9 **Silx / Cílx** (Llibre del *Repartiment* de València) [llatí]
  - 1319 **Xilxes** (Barceló, C. *Toponímia aràbiga* ..., 227) [llatí]
  - 1328 **Xilxes** (R. Muntaner *Crònica*, c. IX; ed. F. Soldevila p. 674) [català]
  - 1359-69 **Silxes** (*Crònica Pere III*, c. VI.48; ed. F. Soldevila p. 1146) [català]
  - 1404 **Xilxes** (Muñoz, R. «Aproximació a una divisió comarcal...», *X Colloqui General de la Societat d'Onomàstica*, 1986, 531) [valencià]
  - 1489 **Chilchies** (ARV, *Real* 652, f. 18) [llatí]
  - 1525 **Gilges / Chilches** (Pinilla, R. «Un intent de geografia...», *X Colloqui G.S.O.*, 1986, 540) [valencià]
  - 1564 **Chilches** (Viciano, M. de *Crònica de la... ciudad de Valencia*, [1976] III, 296; IV, 450) [castellà]
  - 1585 **Chinchas** (Mercadal, *Viajeros...*, [Enric Cock] II, 1390)
  - 1602 **Chinches** (*Bullarium Romanum* [Clemente VIII], pàg. 794) [llatí]
  - 1611 **Chilches** (o **Chinches** como pronuncia el vulgo) (Escolano, G. *Década primera de la Historia de Valencia* [1972], Llibre VII, c. XXV col. 553) [castellà]
  - 1692 **Chilches** (García Martínez, S. *Valencia bajo Carlos II*, 1974, II, 6; 207; 230) [castellà i valencià]
  - s. XVIII **Chilches** (Mateu Ibars, J. i M.D. «Índice alfabético de los pueblos que había en el Reyno de Valencia...», *X Colloqui G.S.O.*, 1986, 526) [castellà]
  - s. XVIII **Chilches** (Sanchis, F. *et alii*, «Repertori de llocs i despoblats valencians...», *X Colloqui G.S.O.*, 1986, 552) [castellà]
  - 1845-1850 **Chilches** (P. Madoz, *Diccionario*) [castellà]

Encara que Coromines (*Estudis de Toponímia*, I, 253) considera aquest topònim entre els mossàrabs, l'ètim que hom pot proposar és el mot llatí * *salix*,-*icis* «salze», nom genèric per referir-se a diverses espècies, com ara l'arbre, l'arbust i la juncàcia. El botànic àrab de l'Edat Mitjana (vegeu Simonet, F. *Glosario* s.v. xálich, p. 579) van assenyalar que l'equivalent llatí del mot àrab *šafšāf* (*Salix*) era <xālij>, la qual sembla ser un reflex d'un baix llatí * *salici*. D'acord amb el sistema emprat pels autors medievals àrabs, /s/ llatina sempre es trasllitera amb <x>, [prepalatal xiuxeant africacat sort] i el grup llatí <ci> amb <j> [prepalatal africacat sonor]. Tot partint de la versió àrab /xālij/ del mot llatí * *salici* (la pronúncia del qual podria ser la del topònim a l'arribada dels àrabs al territori), el parlants de l'àrab dialectal andalusí, per un fenomen d'*Umlaut imāla*, pronunciarien /xīlij/, on /jØ/ sonava prepalatal africacada sorda (vegeu Barceló, *Minorias* 4.2.1.1.2, pàg. 167).

D'acord amb la Fonètica Històrica, l'àrab /xīl(i)j/ passà al català com a *Xilx*, puix que /x/ [palatal africacada sorda] és l'únic so romànic més acostat als dos sons àrabs [prepalatals africacats sords]. L'ortografia dels primers documents redactats en llatí presenten les formes *Silx* i *Cílx*, ben acostats a l'ètim. Com va ser un costum medieval al territori valencià, el topònim es va pluralitzar sota la forma *Xilxes*, que els parlants castellans i aragonesos identificaren a partir del segle XVI amb el seu mot «chinchés» ("xinxes"), tot influïnt en la seua ortografia amb <ch> la qual -si no fóra per això- s'hauria ortografiat en castellà, molt probablement, * <Jilches>.

Respecte a la correcta ortografia del topònim, ja Sanchis Guarnier (*Nomenclator*) va respectar les formes ortogràfiques i fonètiques valencianes amb <x>. El mateix criteri trobem al *Diccionari* d'Alcover-Moll. Com pot veure's per les formes escrites documentades adduïdes, els texts castellans ortografiaven amb <ch> el so palatal africacat sord, mentre els valencians sempre amb doble <x>. Pel que he assenyalat adés, crec que la forma correcta és **XILXES**.

Carmen Barceló

CARMEN BARCELÓ
 Catedràtica d'Universitat
 (Estudis Àrabs i Islàmics)

L'ADMINISTRACIÓ TRIBUTÀRIA
CONTRA EL PRINCIPI DE PRESUMPCIÓ D'INNOCÈNCIA

A un Estat modern li cal l'obtenció d'ingressos per a cobrir les necessitats que cada volta en més magnitud la societat demanda. Ara bé, si açò no deixa de ser cert, no ho és menys que si d'alguna cosa ha de servir un Estat de Dret és per a garantir els drets fonamentals d'aquells en nom de qui precisament es vulneren.

Un dels principis fonamentals d'un Estat de Dret és el principi d'innocència. Aquest principi està recollit a l'apartat segon de l'article 24 de la Constitució de 1978 i consisteix en que els individus són innocents dels càrrecs de què se'ls impute fins que les esmentades acusacions són efectivament provades. És un dret fonamental recollit a la Constitució i obliga tots els poders públics a respectar-lo i a protegir-lo.

L'Administració tri-públic, està obligada també respectar eixa presumció com veurem, cal advertir mitjans que operen en el quals, si bé no es pot dir contraris al principi d'insulten com a mínim sospito-d'eixe talant.

butària, com a poder en la seua actuació a d'innocència. Ara bé, sobre uns poderosos seu poder i dels que siguen totalment nocència, si que resos de ser portadors

En primer lloc, en l'actuació inspectora de l'Administració tributària existeix una clara inversió de la presumció d'innocència, que es transforma clarament en un principi de presumció de culpabilitat, segons es desprén dels textos de la Llei General Tributària i del Reglament General d'Inspecció de Tributs. El que estem dient es pot veure clarament del que es desprén d'ambdós textos legals.

Com a mostra, al Reglament General d'Inspecció de Tributs, es poden trobar els següents preceptes:

1.- L'Administració tributària investigará la possible existència d'antecedents o d'elements de fets que desconegea totalment o parcialment.

Segons açò, s'habilita a la Inspecció perquè actue tant en els casos en què existisquen sospites de que s'està cometent un frau, com també en els que no existisquen raons que justifiquen una inspecció. És precisament en aquests casos quan apareix el principi de presumció de culpabilitat respecte de tots els obligats tributaris.

2.- També estableix el Reglament que s'elaboraran i es duran a terme plans d'inspecció en base a criteris d'aleatorietat, oportunitat i altres que es consideren oportuns. Els esmentats plans d'inspecció confirmen el perfil inquisitorial de l'Administració tributària, ja que considera sospitós, a priori, a tots els ciutadans sols pel fet de pertànyer a un determinat sector social, econòmic o professional.

En segon lloc, es produeix una alteració del principi de la càrrega de la prova. A pesar de que en l'ordenament jurídic s'estableix que qui ha de demostrar la culpabilitat de l'altre és qui fa la demanda, en aquest cas és l'administrat qui ha de demostrar, en tot moment, que no són certes les presumpcions, fundades o no, de l'Administració. La inversió del principi de la càrrega de la prova és clara en els següents preceptes de la Llei General Tributària:

a) Obligació del subjecte passiu de col·locar-se a disposició de l'Administració tributària i d'aportar la documentació que calga i altres elements que aquesta considere necessaris.

b) El ciutadà que vulga provar un fet haurà de demostrar-ho, mentre que l'Administració no ho haurà de fer. És a dir, si l'Administració acusa a qualsevol de frau és aquest qui ha de demostrar la falsedat d'aquesta acusació.

c) Les actes i diligències que fa la Inspecció són documents públics i prova dels fets que motiven la seua redacció, a menys que s'acredite prova en contra. No cal dir que ha de ser l'administrat qui ha de desfer les motivacions que s'inclouen en les diligències i actes provant que són falses.

Per tant, es pot concloure que en la tasca inspectora de l'Administració tributària es pot arribar a vulnerar el principi de presumpció d'innocència dels ciutadans, ja que la aleatorietat o l'oportunitat de les inspeccions no són arguments suficients com per a determinar la presumpció de culpabilitat de l'administrat. Açò ens fa pensar que en determinades ocasions l'Administració tributària es guia per criteris diferents als de l'eficient gestió d'impostos. A més, l'obligació de l'administrat d'aportar a la Inspecció de tributs tots els documents que calguen per a destruir la presumpció de culpabilitat que respecte a ell opera, li col·loca en una situació d'inferioritat i indefensió, ja que ha de demonstrar la seua innocència respecte d'acusacions a voltes infundades i que passen a engrossir actes sancionadores l'apertura de les quals pot no estar determinada per cap raó de pes.

Les Històries de Comi Ràfel.

EXPEDIENT X. (DE XILXES).

BALTASAR ©1996

